

Homenatge als bombers de Barcelona deportats a camps de concentració nazis

Marc Ferrer Murillo

El 3 de febrer d'enguany va tenir lloc a l'Espai Bombers un homenatge oficial a quatre bombers de Barcelona que van ser deportats als camps de concentració nazis durant la Segona Guerra Mundial.

L'acte feia mesos que s'estava preparant. Tot va començar fa uns anys, arran de les meves investigacions sobre l'actuació dels bombers catalans durant la Guerra Civil. Vaig descobrir que vuit bombers havien estat deportats a camps de concentració nazis i que entre ells hi havia quatre bombers de Barcelona, que són sis si tenim en compte que dos més van ser deportats a Alemanya per treballar en l'anomenat Servei de Treball Obligatori (STO).

Aquests bombers catalans deportats són: Josep Maria Caballé Sedó, bomber de Tarragona, que va morir al subcamp de Steyr-Münichholz el 1944; Ramon Gorga Borràs, bomber de Reus, mort a Gusen el 1941, i els bombers de Barcelona Miquel Bosquet Folqué, mort a Gusen el 1941, Eugeni Riera Moll, mort a Mauthausen el 1943, i Josep Alcoberro Solé i Jesús del Pueblo Moreno, que van sobreviure a Mauthausen. A més, Eduard Añover Antonio i Francesc Truco Barceló van ser forçats a treballar en el Servei de Treball Obligatori alemany.

Calia treure de l'oblit aquests bombers i fer-los un homenatge de manera

oficial, i això em va dur a posar-me en contacte amb Bombers de Barcelona. Vull donar les gràcies des d'aquí al cap Sebastià Massagué, que va creure en aquest projecte des del primer minut com a acte de restitució de la memòria històrica.

El Servei de Protecció Civil, Prevenció i Extinció d'Incendis i Salvament va veure molt clar que calia fer aquest homenatge als bombers barcelonins deportats, i també el van considerar necessari la Plataforma per a la Defensa del Patrimoni Històric dels Bombers de Barcelona i els sindicats.

Una de les primeres idees per homenatjar els quatre bombers barcelonins deportats als camps de concentració nazis va ser instal·lar una *stolpersteine* per cadascun. Les *stolpersteine* —en alemany, «llamborda amb què s'ensopega»—, que en català reben el nom de *pedres de memòria*, són unes llambordes quadrades cobertes de llautó on es graven el nom, el lloc de la mort i altres dades dels deportats; cada *stolpersteine* es col·loca a terra al carrer, davant del darrer edifici on va viure la persona deportada. Aquesta opció es va descartar, en primer lloc per qüestions logístiques i en segon lloc perquè l'Ajuntament de Barcelona, al seu moment, no era partidari d'instal·lar *stolpersteine* als carrers de la ciutat.

Des de Bombers de Barcelona es va pensar en l'Espai

Homenatge a l'Espai Bombers. Font: Joan Andrés

Bombers com a lloc idoni per instal·lar-hi plaques commemoratives en reconeixement a aquests bombers, al costat de la façana on hi ha el record dels bombers morts en servei.

Abans, però, calia ocupar-se de dues tasques prèvies. La primera, confirmar que totes les dades de què disposava eren correctes; per a això vaig rebre l'assessorament i l'ajuda de l'Associació Amical Mauthausen. I la segona, trobar els familiars d'aquests bombers per tal de convidar-los a l'homenatge. El bomber Carlos Pons, amb l'ajut de l'SPCPEI, es va desplaçar a França per trobar informació sobre les famílies, però malauradament no va localitzar cap familiar viu d'aquests bombers. També es van posar anuncis als diaris *Le Monde* i *Le Figaro* per demanar ajuda, per si algun lector coneixia el parador d'aquests familiars, i es va sol·licitar la col·

laboració dels bombers de França. Tanmateix, la cerca va ser infructuosa.

Finalment, com hem dit, l'acte va tenir lloc el 3 de febrer a l'Espai Bombers i va comptar amb la presència, en representació de l'Ajuntament de Barcelona, del tinent d'alcalde de Seguretat i Prevenció, Albert Batlle, i el regidor de Memòria Democràtica, Jordi Rabassa; en representació del Servei de Protecció Civil, Prevenció i Extinció d'Incendis i Salvament (SPCPEIS), el seu cap, Sebastià Massagué; Àlex Rigol, en representació de l'Associació Amical Mauthausen, i Eugeni Renom i Núria Cusidó, familiars del bomber deportat Eugeni Riera. A l'acte hi va assistir un públic nombrós entre el qual hi havia força integrants de Bombers de Barcelona i alguns comandaments.

Les persones mencionades van fer un parlament cadascuna en un acte molt

emotiu i sentit. A l'acabar els parlaments es van descobrir quatre plaques commemoratives com a record perpetu amb el nom de cadascun dels deportats, el camp on se'ls va internar i la data de la mort o l'alliberament, totes quatre presidides per una altra gran placa amb la inscripció «En reconeixement als bombers de Barcelona deportats als camps de concentració nazis de Mauthausen i altres camps».

I per tal de recordar-los i saber qui van ser aquests quatre bombers homenatjats, a continuació trobareu una petita biografia de cadascun.

Josep Alcoberro Solé

Nascut el 22 de juliol del 1907 a Barcelona. Ingressa com a bomber de Barcelona el 24 de desembre del 1936, procedent de la Brigada de Subministraments de l'Ajuntament de Barcelona, i és destinat a la Caserna Central, on comença a fer el servei el 18 de gener del 1937; el 6 de setembre del mateix any se'l va destinar a la caserna del Guinardó.

Va ser mobilitzat per l'Exèrcit de la República el 22 d'abril del 1938 amb la lleva del 28 i va ser destinat a la

Caserna Fermín Salvochea. És possible que anés reculant amb la seva unitat militar fins a arribar a la frontera amb França, i va emprendre el camí de l'exili a principis del 1939. El 30 de gener del 1939 el nou Ajuntament franquista de Barcelona li notifica la destitució per haver estat «nombrado con posterioridad al 18 de julio de 1936 por los Comités Rojos que detentaron la administración municipal», però en aquella data ja estava exiliat a França.

A França va ser empresonat al camp de concentració d'Argelers (Rosselló), on se'l va adscriure al camp civil número 8, 13 grup de treball, juntament amb el seu company bomber Miquel Bosquet, amb el qual va demanar asil polític a Mèxic el 17 de maig del 1939, tot i que no van arribar a marxar (en desconeixem els motius). Posteriorment es va allistar a la 15a Companyia de Treballadors Estrangers (CTE) i va ser traslladat al nord de França per treballar a la línia Maginot, una sèrie de fortificacions frontereres destinades a evitar la invasió alemanya.

El 4 de juny del 1940 el van ferir en uns combats contra els alemanys a Bray-Dunes

Tomba de Josep Alcoberro Solé

plaques de reconeixement a l'Espai Bombers. Font: Joan Andrés

(departament del Nord), prop de Dunkerque, i els nazis el van fer presoner i el van deportar a l'Stalag VI-A, situat a la localitat alemanya de Hemmer. El 21 de març del 1941 se'l va destinar al camp de Mauthausen (Àustria), on va arribar el 3 d'abril. Allà se li va assignar el número de presoner 3.778 i se'l va ser internar al Block 9. A Mauthausen va treballar d'empedrador. El llibre de Montserrat Roig *Els catalans als camps nazis* cita Josep Alcoberro com un dels que el 1943 van empedrar l'Appelplatz (la gran plaça central en la qual al matí i a la tarda es duia a terme el recompte dels presoners). A Mauthausen va pertànyer a la resistència, integrat en el grup Cyrano.

Va ser alliberat pels aliats el 5 de maig del 1945, i el 30 de maig va ser repatriat a França. El 2 de març del 1949, des de la localitat francesa de Béthune, va demanar al Ministeri de Defensa francès

que se'l reconegués com a combatent de la resistència i com a membre de les Forces Françaises de l'Intérieur (FFI), però la petició li va ser denegada. Va morir a Banyuls de la Marenda (Rosselló) el 24 de desembre del 1992. Estava casat amb Benilda Agut Puig i no en consten fills.

Miquel Bosquet Folqué

Nascut el 26 de febrer del 1905 a Corbera d'Ebre (Terra Alta), fill de Joan i Antònia, en algun moment de la seva joventut es va traslladar a Barcelona i va ingressar al Cos de Bombers de Barcelona el 24 de desembre del 1936. Destinat a la Caserna Central, va entrar en servei el 14 de gener del 1937; el 18 de setembre del mateix any se'l va traslladar a la caserna d'Horta.

Va ser mobilitzat per l'Exèrcit de la República l'1 de juny del 1938 amb la lleva del 26. És possible que anés per-

dent posicions amb la seva unitat militar fins a arribar a la frontera amb França, i a principis del 1939 va emprendre el camí de l'exili. El 30 de gener del 1939 el nou Ajuntament franquista de Barcelona li notifica que el destitueix per haver estat «nombrado con posterioridad al 18 de julio de 1936 por los Comités Rojos que detentaron la administración municipal», però en aquella data ja s'havia exiliat a França.

Empresonat al camp de concentració d'Argelers (Roselló), se'l va destinar al número 8, 13 grup de treball, juntament amb el seu company bomber Josep Alcobarro, amb el qual va demanar asil polític a Mèxic el 17 de maig del 1939, tot i que no van arribar a anar-hi (en desconeixem els motius). A França es va enrolar en una Companyia de Treballadors Estrangers (CTE) i el novembre de 1939 el van portar a treballar en la fortificació de la línia Maginot.

El 20 de maig del 1940 els alemanys el van detenir, amb altres republicans, a Amiens (departament del Somme) i el van deportar al camp de presoners Stalag VII-A, a Moosburg (Alemanya), des d'on el van enviar al camp de concentració de Mauthausen (Àustria), on va arribar el 6 d'agost, en un comboi amb 398 republicans; eren els primers republicans espanyols deportats a un camp de concentració. El 17 de febrer del 1941 se'l va traslladar al camp de concentració de Gusen (Àustria), al Block 11. Allà se li va assignar el número de presoner 3.462.

La seva mort està certificada en aquest últim camp l'11 de novembre del 1941, a les 12.59 h. Tenia 36 anys. Estava casat amb Maria Antonieta Granell i van tenir una filla,

Montserrat, que va morir el 7 de setembre del 2022 sense descendència.

Jesús del Pueblo Moreno

Jesús del Pueblo Moreno

Nascut a Hellín (Albacete) el 12 de juny de 1903, en algun moment de la seva joventut es va traslladar a Barcelona. Serrador d'ofici, va entrar a treballar a la Brigada de Subministraments de l'Ajuntament de Barcelona i va ingressar al Cos de Bombers de Barcelona el 24 de desembre del 1936; va començar a prestar servei el 18 de gener del 1937 a la Caserna Central.

Va ser mobilitzat per l'Exèrcit de la República el 18 de setembre del 1938 amb la lleva del 24. És possible que anés perdent posicions amb la seva unitat militar fins a arribar a la frontera amb França, i a principis del 1939 va emprendre el camí de l'exili. El 30 de gener del 1939 el nou Ajuntament franquista de Barcelona li notifica que se'l destitueix per haver estat «nombrado con posterioridad al 18 de julio de 1936 por los Comités Rojos que detentaron la administración municipal», però en aquell moment ja s'havia exiliat a França.

Els nazis el van fer presoner (no sabem on ni en quina data) i el van destinar,

com a treballador forçat, a la companyia MSO situada a Offenbach (Alemanya), on va ser entre el 3 d'octubre del 1942 i el 10 de desembre del 1943. El 1944 va ser traslladat al camp d'extermini d'Auschwitz-Birkenau (Polònia), i el 27 de gener del 1945 al camp de concentració de Mauthausen (Àustria), on se li va assignar el número de presoner 123.526.

Va ser alliberat pels aliats el 5 de maig del 1945. Desconeixem què se'n va fer a partir d'aquella data, i per tant no sabem si es va casar o tenia família.

Eugeni Riera Moll

Eugeni Riera Moll

Nascut el 18 d'agost del 1895 a Barcelona, fill de Joan i Pilar, ingressa al Cos de Bombers com a aspirant l'1 d'agost de 1917. El 14 de juny del 1930 és nomenat preferent. A part de ser bomber, tenia uns compromisos polítics clars: era membre del Centre Català Republicà d'Esquerra del Districte IX, que el 1935 el va escollir president.

El 18 de juliol del 1936 Eugeni Riera va sortir armat al carrer amb les forces antifeixistes per aturar el cop d'estat militar d'aquell mateix dia i va estar tota aquella setmana patrullant pels carrers. La primera quinzena d'agost va ser l'encarregat d'abastar de

provisions la Quinta de Salut L'Aliança. Després d'aquest mes sense fer de bomber es va tornar a incorporar al cos, a la Caserna Central. A partir del 1937 va esdevenir delegat dels bombers a l'organització Socors Roig Internacional.

Tot i que l'exèrcit no el va mobilitzar, el 27 de gener del 1939, l'endemà que les tropes franquistes ocupessin Barcelona, va abandonar el servei per exiliar-se. El nou Ajuntament franquista de la ciutat el va destituir l'1 de desembre del mateix any per incompareixença o abandonament de servei, amb pèrdua de tots els drets, excepte els de caràcter passiu. La resolució es va ratificar el 13 de juny del 1941 per incompareixença.

Exiliat a França des de finals de gener del 1939, en un moment que se situa a partir de l'abril del 1939 es va allistar a les Companyies de Treballadors Estrangers (CTE), que el van enviar a treballar al nord-est de França. Va ser detingut pels alemanys a finals de juny del 1940 a Saint-Dié-des-Vosges, un petit municipi situat al departament de Vosges, a la regió de Lorena, i traslladat a l'Stalag número V-D (camp de presoners de guerra) situat a Estrasburg (França). Des d'Estrasburg va ser deportat al camp de concentració de Mauthausen (Àustria) l'11 de desembre del 1940 en un comboi amb 847 republicans, 499 dels quals van morir durant el trajecte, que va durar dos dies. Al camp se li va assignar el número de presoner 5.192. La seva mort està certificada al mateix camp el 5 d'agost del 1941 a les 7.45 h. Tenia 45 anys. Estava casat amb Maria Cusidó Font i va tenir dues filles, Eugènia i Montserrat.